

דף תרגול: בין עובדה לבדיה – חשיבה ביקורתית ושיח מכבד

מהדורה למורה עולים חדשים

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- לזהות מאפיינים של מידע כוזב וללמוד שלושה צעדים להתגוננות מפניו
- להבין מדוע דמוקרטיה זקוקה למידע מהימן ולשיח מכבד
- לתרגל אוצר מילים ושם הפעולה בהקשר הנושא

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת הנקרא

1. א – תמונות מהירח עם יצורים מכונפים
2. ב – שהוא היה בדיה
3. ב – היום המידע מתפשט מהר יותר
4. ב – להראות שמידע כוזב קיים מזמן ושהיום הוא מתפשט מהר יותר
5. ב – כדי שנשתף לפני שנחשוב

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – הטקסט אומר שהתברר שהכול היה בדיה
2. נכון – כך נאמר בפסקה 3
3. לא נכון – הטקסט אומר שהאחריות היא גם של הקוראים
4. נכון – כך מוגדר בפסקה 4

חלק ג' – אוצר מילים

1. בדיה
2. מהימן
3. להשמיץ
4. מושכל
5. לשבש

חלק ד' – התאימו מושג להסבר

- 1 – ה (סיפור שהומצא ואינו אמת)
- 2 – ג (אפשר לסמוך עליו)
- 3 – ב (להפריד בין רצוי ולא רצוי)
- 4 – א (בודקים מה עובר ומה נעצר)
- 5 – ד (לקלקל פעולה תקינה)

חלק ה' – סדרו את שלבי הבדיקה לפני שיתוף

1. עוצרים ושמים לב לרגש שהמידע מעורר
2. בודקים מי המקור ומתי המידע פורסם
3. בודקים אם מקורות מהימנים נוספים מדווחים על כך
4. בודקים אם התמונה שייכת באמת לאירוע
5. מחליטים אם לשתף

חלק ו' – כתיבה והבעת עמדה

1. הצגת הסוגיה וטענה מרכזית ברורה, שימוש במילת טיעון כמו 'לטענתי'
2. המפיץ נפגע באמינותו, המקבל מוטעה, והאדם שעליו דיברו נפגע בשמו

כרטיס יציאה – מה לחפש

- עוצרים, בודקים, מחליטים
- לתקוף רעיון=להתמודד עם הטיעון; לתקוף אדם=להשמיץ ולפגוע בו אישית
- כי המידע עובר היום בעיקר מאדם לאדם וכל שיתוף הופך אותנו ל'עורכים' קטנים

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בשאלת הכיתה המוצעת על מניעים להצבעה כדי לחבר לנושא הדמוקרטיה
- מומלץ לתרגל בעל פה את שלושת הצעדים (עוצרים-בודקים-מחליטים) לפני מילוי חלק הסידור
- בחלק הכתיבה כדאי להזכיר את בנק מילות הטיעון שמופיע בעמוד המקורי

דף תרגול: בין עובדה לבדיה – חשיבה ביקורתית ושיח מכבד

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

קראתם טקסט על חדשות שקריות ועל שיח מכבד. בדף הזה נתרגל הבנה פשוטה, מילים חדשות וקצת דקדוק מהטקסט.

📖 מילון קטן:

בדיה	סיפור שהומצא ואינו אמת
מהימן	שאפשר לסמוך עליו
מידע כוזב	מידע שקרי, לעיתים מכוון להטעות
לשבש	לקלקל, להפריע לפעולה תקינה
מושכל	מבוסס על מחשבה והבנה
להשמיץ	לדבר רע על אדם כדי לפגוע בשמו
לסנן	להפריד בין מה שרצוי למה שלא
שומרי סף	מי שתפקידם לבדוק מה עובר ומה נעצר

1 חלק א' – הבנת הנקרא

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה כתב העיתון על הירח?

א) תמונות מהירח עם יצורים מכונפים ב) ראיון עם נשיא ארצות הברית ג) סיפור על מלחמה בים

ד) כתבה על טלסקופ חדש בלבד

2. האם הסיפור היה אמיתי?

א) שהוא נכון לגמרי ב) שהוא היה בדיה ג) שהאסטרונום קיבל פרס ד) שהעיתון נסגר מיד

3. מה השתנה מאז 1835?

א) היום אין יותר מידע כוזב ב) היום המידע מתפשט מהר יותר ג) היום רק עיתונים מפיצים מידע

ד) אין שום הבדל

4. למה פתחו את המאמר בסיפור הזה?

א) ללמד אסטרונומיה ב) להראות שמידע כוזב קיים מזמן ושהיום הוא מתפשט מהר יותר

ג) לשבח את העיתון ד) להוכיח שאין לסמוך על מדענים

5. למה מידע כוזב מעורר רגשות?

א) כדי שנקרא בעיון ונבדוק היטב ב) כדי שנשתף לפני שנחשוב ג) כדי שנתעניין במדע

ד) כדי שנזהה אותו בקלות

2 חלק ב׳ – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	סיפור הירח משנת 1835 התברר כאמיתי.	☐	☐
2	מידע כוזב מנסה לעורר רגש חזק כדי לגרום לנו לשתף מהר.	☐	☐
3	לפי הטקסט, האחריות לבדוק מידע מוטלת רק על אתרי החדשות והמומחים.	☐	☐
4	שיח מכבד פירושו להתמודד עם הטיעון ולא להשמיץ את האדם שאמר אותו.	☐	☐

3 חלק ג׳ – אוצר מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. סיפור שהומצא ואינו אמת נקרא _____

2. מידע שאפשר לסמוך עליו הוא מידע _____

3. לדבר רע על אדם כדי לפגוע בשמו נקרא _____

4. מידע המבוסס על מחשבה והבנה נקרא _____

5. לקלקל או להפריע לפעולה תקינה נקרא _____

4 חלק ד׳ – התאימו מושג להסבר

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. בדיה	___	**א.** בודקים מה עובר ומה נעצר
2. מהימן	___	**ב.** להפריד בין רצוי ולא רצוי
3. לסנן	___	**ג.** אפשר לסמוך עליו
4. שומרי סף	___	**ד.** לקלקל פעולה תקינה
5. לשבש	___	**ה.** סיפור שהומצא ואינו אמת

5 חלק ה׳ – סדרו את שלבי הבדיקה לפני שיתוף

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	בודקים אם התמונה שייכת באמת לאירוע
☐	מחליטים אם לשתף
☐	בודקים מי המקור ומתי המידע פורסם
☐	עוצרים ושמים לב לרגש שהמידע מעורר

☐	בודקים אם מקורות מהימנים נוספים מדווחים על כך

6 חלק ו' – כתיבה והבעת עמדה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו פסקת פתיחה קצרה למאמר טיעון בנושא: חשיבה ביקורתית היא חובה אזרחית.

2. הסבירו כיצד שיתוף ידיעה כוזבת ברשת יכול לפגוע בשלושה: במפיץ, במקבל ובמי שמדברים עליו.

כרטיס יציאה

מהם שלושת הצעדים להתגוננות מפני מידע כוזב?

מה ההבדל בין לתקוף רעיון לתקוף אדם?

מדוע לפי הטקסט כל אחד נושא באחריות לבדוק מידע לפני שיתוף?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀